

Zygmunt Perz

"Über das Herz : zur menschlichen und gottmenschlichen Affektivität", Dietrich von Hildebrand, Regensburg 1967 : [recenzja]

Collectanea Theologica 38/4, 224-225

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ziemskiego życia, lecz także w życiu tajemniczego organizmu jego Ciała — Kościoła, w którym Chrystus uwielbiony nadal działa i utrzymuje w mocy polecenie dane Apostołom „umarłych wskrzeszajcie” (Mt 10,8).

Dokumenty z akt kanonizacyjnych przytacza Schamoni na potwierdzenie, że Chrystus także w naszym tysiącleciu nie przestaje rzeczywiście przywracać życia zmarłym.

W końcowej części autor zbiera świadectwa o wskrzeszaniu zmarłych w Starym i Nowym Testamencie oraz przytacza znane opowiadania o wskrzeszaniu umarłych w IV, V, VI oraz XIII wieku. Podaje mniej znane świadectwa z pism św. Ireneusza. Z naszych czasów znajdujemy świadectwo o wypadku wskrzeszenia zmarłego chłopca przez św. Jana Bosco. Wreszcie Schamoni stawia sobie pytanie, dlaczego przywróceniu do życia na ziemi nie potrafią niczego powiedzieć o innym świecie.

Interesującą książeczkę kończy apelem do dzisiejszej wiedzy, aby skierowała swe systematyczne badania na charyzmatyczne zjawiska z życia świętych.

KS. EDWARD BULANDA SJ, CZECHOWICE

DIETRICH VON HILDEBRAND, *Über das Herz. Zur menschlichen und gottmenschlichen Affektivität*, Regensburg 1967, Verlag Josef Habel, s. 207.

Głównym tematem interesującej książki von Hildebranda jest Serce Boga-Człowieka, Jezusa Chrystusa. Warunkiem zrozumienia tego Serca jest właściwa ocena sfery afektywnej w życiu człowieka. Tymczasem na przestrzeni historii kultury świata zachodniego poważnie traktowano zazwyczaj jedynie rozum i wolę, a stronę uczuciową życia ludzkiego przeważnie lekceważono. Dowartościowanie roli serca w spojrzeniu na życie psychiczne i moralne człowieka jest więc aktualnym postulatem. Autor podejmuje zadanie nie tylko uzasadnienia tego postulatu, lecz jego realizacji.

Książka składa się z trzech części: 1. Serce ludzkie, 2. Serce Jezusa. 3. Przekształcone serce człowieka.

W pierwszej z nich znajdujemy wnikliwe rozważania na temat sfery afektywnej życia ludzkiego. Autor ukazuje jej zróżnicowane bogactwo. Zwraca uwagę na możliwe zniekształcenia i schorzenia uczuciowe oraz na niebezpieczeństwa z nimi związane (brak serca, egocentryzm, sentymentalizm itp.). Kilka razy jednak wyraźnie zaznacza, że nie mniejsze niebezpieczeństwa dla prawidłowego postępowania człowieka wiążą się z błędami poznania i schorzeniami woli. Życie afektywne jest wprawdzie trudniejsze do zanalizowania i ujęcia refleksyjnego, trzeba jednak właściwie ocenić jego znaczenie dla pełnego rozwoju osoby ludzkiej. „W sercu spoczywa tajemnica osobowości człowieka” (s. 109). Tak więc, zdaniem autora, serce stanowi nie tylko osnowę duchowego życia afektywnego, ale po prostu człowieczeństwa (por. s. 80, 92, 111). W życiu serca pod wieloma względami bardziej ujawnia się, kim jest człowiek, niż w przejawach jego umysłu i woli (por. s. 122, 127).

Punkt wyjścia do rozważań drugiej części książki — o misterium Serca Jezusowego — stanowią teksty Nowego Testamentu.

¹ Por. np. *Der hl. Martin und andere Ausbreiter des Glaubens im Altertum*, Düsseldorf 1963; *Der hl. Augustin und andere Bischöfe der alten afrikanischen Kirche*, Düsseldorf 1964; *Heilige Frauen des Altertums*, Düsseldorf 1963; *Martyrer der Frühkirche*, Düsseldorf 1964; *Das Leben des heiligen Ansgar*, Düsseldorf 1965; *Menschen aus der Kraft Gottes*, Wiesbaden 1962.

Przekształcanie serca człowieka na wzór serca Jezusa, oto myśl przewodnia trzeciej części omawianej publikacji. Właściwe zrozumienie misterium Serca Jezusowego umożliwia harmonijny rozwój afektywnej sfery życia chrześcijanina wraz z życiem rozumu i woli; równocześnie stanowi zabezpieczenie przed stale aktualnymi i żywymi tendencjami do nieufności względem serca w życiu religijnym i moralnym.

Lektura książki von Hildebranda toruje drogę dla poprawnego i zarazem pogłębionego ujmowania życia psychicznego, moralnego i ascetycznego. Może się również wydatnie przyczynić do przezwyciężenia sentymentalnej dewocji w podejściu do nabożeństwa ku czci Serca Jezusowego.

zp

JOSEF DREISSEN, *Liturgische Katechese. Die Liturgie als Strukturprinzip der Katechese*, Freiburg—Basel—Wien 1965, Herder, s. 184.

Od kilkudziesięciu lat teoretycy katechezy stoją przed otwartym problemem właściwego ujęcia liturgii w katechezie. Dostrzegli to nowe zagadnienie dzięki ruchowi liturgicznemu. Próbowali je rozwiązać w różnej formie. Stworzono osobny przedmiot, liturgikę, obok innych przedmiotów katechetycznych. W następnym etapie postawiono postulat uwzględnienia elementu liturgicznego w każdej katechezie. *Konstytucja o Liturgii świętej* nadała tym poszukiwaniom zupełnie nowy kierunek. Właśnie w oparciu o wskazania soborowej konstytucji oryginalne ujęcie roli liturgii w katechezie podsuwa Josef Dreissen, profesor katechetyki w Akwizgranie i znany autor szeregu publikacji katechetycznych.

Zdaniem autora liturgia nie może być przedmiotem obok innych, ani elementem ożywiającym lekcję religii czy środkiem wychowawczym; rola jej nie jest właściwie określona nawet w uznaniu jej za istotne źródło katechezy obok Pisma świętego. Liturgia jest wewnętrzną, strukturalną zasadą katechezy, jak to specjalnie podkreśla autor w podtytule swej pracy.

Momentem decydującym dla autora jest stwierdzenie wewnętrznego związku między słowem a sakramentem, Pismem świętym a liturgią. Słowo Boże głoszone w Kościele prowadzi zawsze do życia sakramentalnego. Ponadto właściwym miejscem głoszenia słowa Bożego jest zgromadzenie liturgiczne. Ponieważ zaś katecheza jest jedną z form głoszenia słowa w Kościele, powinna również prowadzić do wiary, znajdującej swą pełnię w życiu liturgicznym, sakramentalnym. W ten sposób liturgia staje się celem katechezy. Dlatego właśnie powinna przybliżyć się do formy, jaką odnajdujemy w liturgii słowa zgromadzenia eucharystycznego. Powyższe rozważania autora stanowią najbardziej twórczą część jego książki.

Przechodząc do szczegółów autor wykazuje niewystarczalność stosowania dydaktycznych stopni formalnych i podsuwa zastąpienie ich ujęciem, jakie właśnie odnajdujemy w liturgii słowa: głoszenie słowa Bożego, medytacja, modlitwa i działanie. Odnosnie medytacji i modlitwy radzi wprowadzić paraliturgię, powołując się przy tym na bogate doświadczenie ruchu francuskiego. Bardzo mocno podkreśla znaczenie takiej celebracji dla wiary dziecka. Ponadto jednak w paraliturgii dostrzega istotny moment aktualizacji słowa Bożego, które jest zawsze wezwaniem, skierowanym do konkretnego człowieka.

W liturgii, jej symbolice, obrazowości a zarazem w działaniu, związanym nierozdzielnie z liturgią, widzi autor najlepszą drogę przezwyciężenia intelektualizmu i werbalizmu, ciągle jeszcze panującego w katechezie. Dla przybliżenia katechezie tych właśnie elementów omawia szczegółowo w ostatniej części swej książki cały szereg symboli i czynności liturgicznych